

ЗАМАНИ

Газета издаётся на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: gazeta.zamankbr.ru

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Оноу

Регионланы бюджетлерини файдаларын бла къоранчларын келишдириуге 200 миллиард сом бёлюнюрюкдю

РФ-ни Президенти **Владимир Путин** Правительствоу келечилери бла видеоконференция амал бла кенгеш бардырганды. Анда коронавирус жуькьган аурууга къажай ишни чеклеринде экономикагъа, бизнесге болушлукьну, инсанланы иш бла жалчытыну, къолайлыкларын сакълауу сорууларына къаралганды.

Къыралны оноучусу бу жаны бла къошакь мадарла керек болгъанларын чертгенди. Ол санда Владимир Владимирович гитче эм орталыкь бизнесни предпритияларына баш магъаналы жумушланы тамамлауу, ол санда ишчилеге айлыкьны телеуге, къыралны жанындан Финанс болушлукь этилирге кереклисин чертгенди.

Аны ёлчечи компанияда ишчилени санына кёре телеуликди – хар адамгъа орта эсеп бла 12,1 минг сом. Алай бу болушлукьну алыр ючюн предпритие ишчилерини санын азайтмай, аланы 90 процентин сакъларгъа керекди.

Экономикагъа магъаналы предпритиялагъа да этилликди се-

беплик. Алагъа баш магъаналы товарла, оборудование сатып алыргъа, аланы келтиргенлеге телеулеге льгота кредитле берилликдиле. Ол а компанияланы кеслерине, ала сатыу-алыу этген фирмалагъа бу кезиуну къоранчсыз ётдюрюге онг берликди.

Андан сора да, РФ-ни Президенти регионлагъа бюджетлерини файдаларын бла къоранчларын бирге келишдирирге 200 миллиард сом бёлюрге буюрганды. Субъектлеге бу ахчаны экономикагъа

болушлукьгъа, инсанланы иш бла жалчытыу жаны бла мадарлагъа, пособиаланы, бюджетде урунганлагъа хакъларын телеуге, баш магъаналы социал жумушлагъа къоратыргъа эркин этиледи

РФ-ни Правительствоу авиацияда ишлеген компаниялагъа болушлукьгъа 23 миллиард сом бёлюю да белгили этилгенди. Ахча техниканы лизинг амал бла сатып алыуу, айлыкьны телеуге, самолётла турган жерле ючюн телеуге къоратыллыкьды.

КЕНГЕШ

Шёндюгю халгъа эмда регионда COVID-19 жуькьгъанланы саны андан ары ёсмез ючюн не этилгенине къаралгъанды

Тонене КъМР-ни Башчысы **Казбек Кокков** Къабарты-Малкъар Республикада коронавирус жуькьган ауруудан сакъланьуну мадарларын этиу эмда аны жайылмазына сакъ болуу жаны бла оператив штабны жыйылыуун видеоконференция халда бардыр-

ла. Докладчы айтханна кёре, 7031 адамны саулыкълары тинтилгенди, уланганла бла байламлы болгъанла, ала уа 1041-ге жетгендиле, юйлеринде турадыла, алагъа медикле къарайдыла.

Казбек Кокков Роспотребнадзорну

гъанды. Аны кезиунде шёндюгю болум сюзолгенди эмда регионда COVID-19 жуькьган ауруугъанланы саны андан ары ёсмез ючюн не мадарла этилгенине, бизнесге бла халкьны къолайсыз къауумуна къаллай болушлукь берилгенине къаралганды.

Республиканы оноучусу жууаплы къуллукьчуланы билдириулерине тынгылагъанды. Роспотребнадзорну КъМР-де Управлениясыны башчысы **Жираслан Пагов** 17 апрельге ауругъанланы саны 92-ге жетгенин, 8 адам сау болгъанын билдиргенди, реанимацияда да алтаулан барды-

жер-жерли бёлююню таматаларындан COVID-19 аурууга жагьылгъанларын бла къалгъанларын эрте ачыкълар эмда заманында багъар ючюн, тестле этиуноу кёбейтиуну онгарына къарарларын тилегенди.

КъМР-ни саулыкь сакълауу министри **Рустам Калибатов** саусузлагъа багъуу къалай къуралгъанын, ала дарманла, башха медицина керекле бла да къалай жалчытыгъанларын билдиргенди. Ведомствогъа къошакь ундурукъла хазырлауу жаны бла ишни андан ары бардырыргъа буюрулгъанды. Уру-

нуу эмда социал къоруулауу министр **Асанланы Алим** да республиканы халкьыны къолайсыз къауумуна къаллай тутхучулукь этилгенин, ишчи жерлени сакълауу жаны бла мадарланы юслеринден да хапарлагъанды.

КъМР-ни жарыкъландыруу, илму эмда жаш телюню ишлери жаны бла министрни къуллугъун болжаллы халда толтургъан **Анзор Езаов** айтханна кёре уа, республиканы битеулю билим берген учреждениларыны 1-8-чи классларыны окъучуларына окъуу жыл 30 апрельде бошаллыкьды. Аланы билимлерин билир муратда бардырылгъан битеурроссей иш кюз артына кёчюрюлгенди. Республиканы башчысы школчуланы жай каникулларын тап къурауу жаны бла къошакь мадарла этерге кереклисин эсгертгенди.

Кенгешде дагъыда, Рособнадорнуу бла РФ-ни бериуну баш кезиуну 2020 жылда 8 июндан 31 июльгъа дерри бардырылгъаны билдирилгенди. Орус тилден бла математикадан экзаменлени баш эмда резерв конленин регионла кеслери тохташдырылдыла. Быйыл сайлагъан предметтерине кёре экзаменлени тогъузуну классны бошагъанла берлик туююлдюле

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы К.В. Коковну православный христианлыланы байрамлары – сыйлы Пасха бла АЛГЫШЛАУУ

Къабарты-Малкъар Республикада жашагъан хурметли православный христианлыла! Битеу жюрегимден сизни Пасханы жарыкь байрамы бла алгышлайма. Бу байрам битеу православный христианлылагъа Улуу постну бошалгъанын белгисиди.

Пасха жаны тазаланыууну, жангырыууну, жандуурлукьну эм къатындагына сиймекликни, ийнаныну кючюн белгилейди, ахшы ишлеге, огурулу жумушлагъа чакьырады, ырахатлыкьгъа ышандырады.

Бююнюлукьде Къабарты-Малкъар Республикада Православный килиса инсанны адеплиликни жорукъларында, конфессияла бла миллетле аралы келишиулюкьде жашаргъа юйретиуде улуу магъананы тутады, ийнанганланы иннетлерини чигинжисиди. Къырал органла эм бирси конфессияла бла байламлыкьда социал къуллукь этеди эм халкьыбызны биригиюне себеп болады.

Бу байрам кюнде Къабарты-Малкъарны жамауатына кийик саулыкь, мамырлыкь, монглукь тежейме. Сизни юйлеригиз жылыудан, жарыкьлыкьдан толсунла, жашауугъуз а – сиймекликден бла насыпдан, жууукь-ахлугъуз да саулыкьлу болсунла.

Эсгертиу

Къабарты-Малкъарда юйлени жылытыу алыкьа тохтатыллыкь туююлдю

Республиканы жамауатыны тилеги бла эмда алыкьа сууукь боллугъу белгиленнгени бла байламлы Къабарты-Малкъарны муниципал районларыны бла шахар округларыны башчыларына хауаны температурасы кётюрюлгюнчю юйлени жылытыуу кезиуну тохтатмазгъа кереклиси эсгертилгенди.

Жазылыу – 2020

Биринчи майдан алып, окъуп башларча

Хурметли жамауат!
Сиз бир тюрлю сылтаула бла «Заманнга» жазыламай къалгъан эсегиз, ишни тюзетирге онг барды. Апрельни 24 дерри, почтагъа барып, ана тилибизде чыкьгъан газетге жазылсагъызы, аны 1 майдан алып, окъуп башларкыгъысыз.

Эки айгъа жазылыуну багъасы – 222 сом.

Буйрукъ

Владимир Путин:
Къуанчла бардырылмай къалыкъ туйюлдуле,
жаланда ала къоркъуусуз кезиуге кѣчюрюледиле

РФ-ни Президенти Владимир Путин РФ-ни Къоркъуусуз советини кенгешинде коронавирус жайылганы бла байламлы Улуу Хорламны 75-жыллыгына аталган Парад 9 майдан башха кезиуге кѣчюрюленген айтханды.

- Къуанчлы ишле бардырылмай къалыкъ туйюлдуле, жаланда ала инсанларыбызны жашауларына къоркъуу болмагъан кезиуге кѣчюрюледиле, -дегенди ол.

Владимир Путин 9 май хар россейли юйорге артыкъда сыйлы болганыны юсюнден да айтханды. «Хорламны кюннде биз Ата журтубузну, битеу дуняны фашизмден къоруулагъан, башхаланы жашаулары ючюн жанларын аймагъан жигитлерибизге баш урабыз», -дегенди.

Къыралны оноучусу Къоруулау министрствогоъа, кюч структуралагъа аскер парадха хазырлануу, ол санда регионлада да, графингн тюрлендирирге буюргъанды. «Улуу Хорламгъа аталган битеу къуанчлы ишлени 2020 жылда бардырылмай, «Елюмсюз полк» да къуаралыкъды», -деп чертгенди Владимир Путин.

Къуанчлы жумушлары арт кезиуге кѣчюрюлюню юсюнден тилекли уа ветеран организацияла этгендиле. Ала къыралны башчысына «...Парад адамлары саулуларына къоркъуу салмай, мамырлыкны эм къоркъуусуздукну байрамы...» болурга кереклисин жазгандыла.

«Единая Россия» партианы Генеральный советини секретары Андрей Турчак къуанчлы

ишлени башха заманнга кѣчюрюу къыйын, аны бла бирге уа артыкъда магъаналы оноуладан бири болганын чертгенди. «Быллай болумда халкъны саулугъу, жашау неден да багъалыды», -дегенди ол.

Болсада ол пандемия 9 майны даражасын тюрюлмазлыкын белгилегенди. «Ол къыралда хар юйорге да сыйлы байрамды. Парад, «Елюмсюз полк» да боллукдула, аланы башха тюрлю бардырырга онг барды. Сѣзге, жигитлерибизни суратлары бла балконлагъа чыгаргъа, аланы фатарларыбызны терезелеринден кѣргюзторге, барыбыз да бирге урушха аталган жырланы айтырга да боллукбуз», -дегенди ол.

ТИКАЛАНЫ Фати́ма
хазырлагъанды.

МАДАР

Баш къайгъырыу – ишчи
жерлени бла айлыкъны сакълау

Нальчик шахар округну администрациясы коронавирус жайылган кезиуде артыкъда уллу хата тюшген гитче эмда орталыкъ бизнес бла кюрешгенлеге болушукъ этиуню мадарларын жарашдыргъанда жамал кѣргенди. Битеу да пандемия бла байламлы чек салынган ючюн ишлерин тохтатхан 1800 чаклы предпринимательге себеплик этиликди, деп билдиргендиле республиканы ара шахары администрациясыны пресс-службасындан.

Алайды да, предпринимательге стационаргъа саналмагъан объекте, сатыу-алыу-тохтамыш комплексле орналган жер участкала ючюн тѣлеуленден хал игиге айлангынчы эркин этиледиле. Андан сора да, жеринден тепдиримеген муниципал ырысхыны арендасы ючюн тѣлеуленди болжалы да 2020 жылны 1 октябрине дери созулады.

Объектлерин арендагъа берген иеле арендатор бла ол тилек этген кюнден башлап 30 кюнню ичинде аренда ючюн хакъ тѣлеуно арт болжалгъа салыуу, аны онг болганы къадар азайтыуу

юсюнден къошакъ келишим этерге тийишлидиле. Шахарны башчылары дагъыда КъМР-ни Правительствоосундан бла Финансла министрствосундан федерал даражада да быллай мадарла этилирлерине къайгырырларын, аланы юслеринден РФ-ни Правительствоосуна билдирилерин тилегендиле:

- тохташдырылган файдагъа бир налогну тергегенде хайырланган кѣрюмдюлене бла коэффицентлени санамазгъа;
- налогну патент система бла салырга боллукъ экономика ишлени тизмесин кенгертирге.

Кѣп ишлеге чек салынган кезиуде тохташдырылган файдагъа салынган налогну да азайтыуу къошакъ онглари изленедиле.

Битеу бу мадарла бу къыйын кезиуде жукъгъан аурууну тохтатыр мурат бла этилинген оноулагъа жууаплы кѣзден къаргъан предпринимательге болушур эмда ишчи жерле бла иш хакъ сакълау ючюн этиледиле.

ЮСИЯНЫ Галина.

Акция

Урушну юсюнден айтыр затыгъыз бар эсе

«Россети Шимал Кавказ», Хорламны 75-жыллыгына жоралап, «Урушну юсюнден 75 сѣз» деген интерактив акция къуарганды. Ол 15 апрельден башлап 9 майгъа дери барлыкъды, деп билдиргендиле компаниядан.

Энергетикле бу социал-патриот ниетли проектге хар кимни да къатышырга, аны бла ол урушда жоюлган жигитлерибизге хурмет этерге чакъырадыла. Акция кеси да Интернетде барады. Аны сылтауу шѣндюно осал эпидемиология болум бла байламды. Ол себепден урушха жораланган назмуладан тизмелени социал сѣзледе кѣргюзторге тюшерикди.

Компанияны башчысы Ви́талий Иванов: «Улуу Ата журт урушда жашаулары юзюлген адамларыбызны батырлыклары ошда тутуу – бизни барыбызны да аны юсюнден тѣлюден тѣлюге билдирип турурга керекли борчубузду», - деп,

проект башланганын билдиргенди.

Алайды да, бу акциягъа къатышырга сийгенле мобил телефонда камерагъа Улуу Ата журт урушну юсюнден назмуу неча чыгарманы бир кесегин окуп, видеону #75слововойне, #75победа, #россетисевер-

ныйкавказ деген белгиле бла, кеслерин да @rossetisk аккаунту сагъынып социальный сѣзледе кѣргюзторге керекди. Видеону аллына «Урушну юсюнден 75 сѣз» деп айтырга да унутмагъанды.

УЛБАШЛАНЫ Мурат.

«Къабарты-Малкъар Республикада бийик хазырлыкъны низамын кийириуню эмда жангы коронавирус инфекция (2019-пCOV) андан ары жайылмаз ючюн къошакъ мадарла этиуню юсюнден» Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны 2020 жылда 18 мартда чыгарылган 19-УГ номерли Указына тюзетиле кийириуню юсюнден

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны

УКАЗЫ

1.«Къабарты-Малкъар Республикада бийик хазырлыкъны низамын кийириуню эмда жангы коронавирус инфекция (2019-пCOV) андан ары жайылмаз ючюн къошакъ мадарла этиуню юсюнден» Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны 2020 жылда 18 мартда чыгарылган 19-УГ номерли Указына быллай тюзетиле кийирирге:

а) 2.1-чи пунктда:
ючюнчо абзацха «, букмекер конторланы, тотализаторланы бла аланы ставкала алыучу пунктларын» деген сѣзлени къошаргъа;

быллай абзацны къошаргъа:
«къабырлагъа баруу, ѳлгенни асырауу бла байламлы жумушлары тындырырга эмда асырауугъа къатышырга тилеклини жарашдыруу бла байламлы кезуулени къошмай.»;

б) 2.2-чи пунктну тѣртюнчю абзацында «сатхан» деген сѣзден сора «медицина эмда оптико-офтальмология изделия (оборудование) деп къошаргъа.»;

в) 4-чю пунктну тѣртюнчю абзацын жангыдан былай жаргъа:

«баш къырал санитар врачланы бла аланы орунбасарларыны юйде турууню юсюнден оноула-

рын толтурурга.»;

г) 4.1-чи пунктда «2020 жылны 1 апрелине дери» деген сѣзлени кетериге;

д) 4.2-чи пунктну кючюн тас этгенге санаргъа;

е) быллай 4.3-чю пунктну къошаргъа:

«4.3. Юйден чыкъмай турууню низамы сакъланган кезиуде бу Указы 4.1-чи пунктунда кѣргюзтулген инсанла бла, дагъыда баш къырал санитар врачланы бла аланы орунбасарларыны оноуларына кѣре юйден чыкъмай турурга керек болган инсанла бла бирге жашагъанла бу Указын 4.1-чи пунктунда белгиленген заманы неча баш къырал санитар врачланы бла аланы орунбасарларыны бегилиринде тохташдырылган болжалны ичинде юйлеринде къалырга этерге керекди.»;

ж) 1-чи номерли къошакъны 22-чи пунктну жангыдан былай жаргъа:

«22. Газ-мотор отлукъ (бензинни, дизель отлукуну орунуна хайырланган табигъат газ, жукъа табигъат газ, жукъа углеводород газ)».

2.Бу Указ 2020 жылны 16 апрелинде кючюне киреди.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы **К.КОКОВ**
Нальчик шахар, 2020 жылны 15 апрели, №941-УГ

ОПЕРАТИВ ШТАБ

Коронавирус элlege да жетгенди

17 апрельде коронавирус республиканы энтта 23 инсаннда ачыкъланганды, алай бла бюгонлюкде андан ауругъанланы саны 92-ге жетгенди. Оператив штабдан билдиргенлерича, 8 адам сау болгандыла. Битеу да бирге уа бу кезиуде 7031 тест бардырылганды (бир кюнню ичинде – 602-си). Ауругъанла бла тюбешген 1041 адам, юйлеринде къалып, медицина тинтууленден ѳтедиле.

Ауруу болгъаны тохташдырылган, ол къыйын халда ѳтген 47 адам саулу къылау учрежденилада къаладыла. Аладан 6-сы реанимациядадыла, ючюно солугъан аппаратха къошулгандыла. Къалгъанлагъа амбулатория болушукъ бериледи, ол санда акъылбалыкъ болмагъан 8 сабийге.

COVID-19 бла жагъылганла республиканы 21 элинде бла шахарында да ачыкълангандыла. Аланы асламы Нальчикдедиле (34 адам), саусула Чегем (5 адам), Терек (4 адам), Бахсан (1 адам) шахарлада бардыла. Жарсыугъа, ауруу элlege да жетгенди, ол санда Хасанигъа (1 адам), Огъары Жемталагъа (1 адам), Къашхатаугъа (6 адам), Герпегежге (1 адам), Бабугенте (1 адам), Кенжеге (3 адам) эм башхалагъа.

Кесигиз да кѣресиз, ал кезиуде саусула Нальчикде, аны тирилеринде элlege болган эселе, бюгонлюкде уа ауруу жайылы барады. Аны себепли жууаплы органла, республиканы халкъны, онг болганына кѣре, юйден

тышына чыкъмазгъа, бир бирге къонакъгъа бармазгъа, тюбешмеге чакъырадыла. Аны бла бирге тазалыкъны жорукъларын толтурууга, къолланы сапын бла жууаргъа, адамла болган жерледе медицина къапла кирерге кереклисин эсгертедиле.

Материал хазырланган кезиуде белгили болганыча, дуня башында 2,1 миллион адамда COVID-19 ачыкъланганды, андан 144,8 ми́нг адам ѳлгенди, 546,2 ми́нг уа сау болганды. Россейде саусулан саны 27,9 ми́нгден асламды, бу кезиуде 232 инсан ауушханды, 2304-сую сау болганды.

Россейде ауругъанланы саны жуууге ай бла жарымны ичинде ѳсгенлей барлыкын белгиледиле алимле. Аны медицина имулану доктору, профессор Николай Малышев да къатлагъанды. Французлу алимле уа вирус 92 градус исилликде 15 минутну ичинде ѳлгенин тохташдыргандыла.

Аурууну жайылыуун тохтатыр мурат бла низамны къатыландыруу мадарла кийириледиле. Москвагъа эм Москва областьы барырга хазырланганла уа аны юсюнден регионланы толтуруучу власть органларына белгили этип, цифралы пропускла алырга керекдиле. Ол санда пассажир транспортда, кеси машиналарында баргъанла да. Бу ишчи КъМР-ни Транспорт министрствосуну сайтында тамамларгъа онг барды.

ТОКЪЛАНЫ Фати́ма
хазырлагъанды.

ВИДЕОКОНФЕРЕНЦИЯ

Ал жанында – сакълыкъны бла кърккъуусузлукъну жалчытыу

Бу кюнде КъМКЪУ-ну таматасы Юрий Альтудов видеоконференция халда алим советни кенгешин бардыргъанды. Анда вузну иши бла байламлы бир ненча соруугъа къралгъанды.

Жыйылыулары графигини кере эмда регламентге келишимликте конференцияны интернетни хайырланып барыуна советни аслам келечиси къатышхандыла. Университетни информатизация управленийсы жарашдырган къл кетюрюу система «Точка кипенияны» дистанцион контроль пультуна къошулгъанды. Андан чыккъынды байламлыкъга Юрий Альтудов да.

Эм алгъа университет кампусну тийресинде коронавирус инфекцияга къажуу жу-

мушланы ётдюрюлюерине къралгъанды. Махкемени юйретиу иш эм социал вопрсла жаны бла проректору Геккиланы Солтан вузну общенча житлеринде кълган 2590 студент самоизоляция низамны сакълагъанларын эмда ала битеу керекле бла жалчытылынганларын билдиргенди. Общежитледе санобработка тынгылы этилгенлей турады, вуз мында кълган студентлеге деп кереклиси чакълы бир къапла, къл къапла эм антисептикке сатып алгъанды. Коронавирус инфекцияны жайылмауна къарагъан, КъМКЪУ-ну студентлерини бла сотрудниклерини саулыкъларын сакълагъан оператив штаб болумга сакъды.

Андан сора да, алим советни келечилери онлайн халда ишлерини жангы регламентин, дистанцион окътууу графигинде тюрлениулене, вузга алыуу жангы жорукъларын да сюзгендиле. Энци стипендиялага кёрюзюлген студентлени бла аспирантланы, РФ-ни Илму эм бийик билим министрствосуну къарауна бериллик КъМКЪУ-ну Кырал аттестация комиссиясыны келечилерине кёрюзюлген преподавательлени тизмелери да тинтилип къабыл кёрюлгендиле. Жыйылыуда махкемени билим беруу эм илму ишлери бла байламлы башха соруулага да эс бурулгъанды.

ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат.

Къайгырыу

Сабанчылада – профилактика жумушла

ГИБДД-ны Май районда белюмюню келечилери муниципалитетде эл мюлк предприятияланы урунганлары бла бирге «Биз сизни ючюн ишлейбиз, сиз а бизни ючюн юде туругъуз» деген битеудуния флешмобха къатышхандыла, деп билдиргендиле ведомстводан.

Бу профилактика жумушун чеклеринде районда автоинспекторла сагъынылгъан предприятиеланы ишчилерине жолда жюрююню жорукъларын къайтарып эсгергендиле, аны бла бирге уа коронавирус жайылгъанына чек салыу амаллары юсюнден да хабарлагъандыла.

Шёндю жер-жерледе сабан ишлени къыстау бара тургъан кезиюудю. Аны себепли эл мюлк предприятиялага ишни тыяргъа жарарыкъ

туюлюдю. Алай дагыда, аны тийишли жорукълардан таймай, урунган адамланы саулыкъларына да сагъыракъ болуп тамамларга онг барды.

Право низамны сакълачула быллай техниканы ичинде дезинфекция этерге, кълла-

ны, ала жетген аберилени да кезиу-кезиу тазалап туругъа чакъыргъандыла. Элчиле айтылгъаны сансыз этмегендиле, алагъа къайгыргъанлары ючюн ыразылыкъларын да билдиргендиле.

ОМАРЛАНЫ Мурат.

Жол

Минги тауну тийресинде кёпюрле жангыртыладыла

КъМР-ни Жол мюлк управленийсында билдиргенлерича, шёндюледе Элбрус районда талай кёпюр жангыртылады. Подряд организацианы специалиствлери Гара суулары таласыны къатында, Тегенекли бла Огъары Басхан элде да быллай объектлеге ремонт этедиле. Бу кюнде ала бирин-

чисини чыпыныны мурдорун ишлейдиле, экинчисини оюп кетере турадыла, ючюнчюсюнде уа фундаментни арматурасын орнатадыла.

Ведомствода айтханларына кёре, ишлени барын да быйылны ахырына тындырып бошарга белгиленеди.

УЛБАШЛАНЫ Мурат.

БАНК

Ипотека кредитлеге сурам азаймайды

Россельхозбанкны Къабарты-Малкъарда белюмюню розница кредитлерини портфели 2020 жылда 1 апрельге эки миллиард сомдан атлагъанды. Быйылны ал кюнлеринден башлап филиал 329 розница кредит бергенди, аланы ёлчери 177,4 миллион сом болгъанды.

Регионда жашагъанла асламысында ипотека, хайырланыуу кредитлени эмда кредит карталаны алырга излейдиле. Битеу да бирге физический лицоларга белюннген ёлчмени 51,5 процентин жашуу журтла алырча берилген ачча тутады.

«Белюмю розница бизнеси ёсе барады. Кредит процесслени, жумушла жалчытыу иш тапандырылгъанлары, сатыу-алыу ысла кенгергенлери, ишлей тургъан услугаланы болуумлары игилендирилгенлери филиалны кредит портфелини улайгъанына себеплик этедиле», - дейди РСХБ-ны КъМР-де филиалны розница бизнес белюмюню таматасыны орунбасары Олеса Кодзокова.

Жандаурлукъ

Абаданланы, кёп сабийли юйюрлени, къллайсызланы болушлукъчулары

Коронавирус инфекция жайылмаз ючюн кийрилген карантинни кезиюунде кёлпе бек къыйналадыла. Алагъа болушур муратда «Волонтеры – медики», ОНФ эм Волонтер араланы ассоциациясы Волонтер штаб къурагъандыла. «Къызыуызга» сёлешип (аны номери 8-800-200-34-11), хар амалсыз болушлукъ табарыккъды.

Битеу сёлешгенле эсепге алынадыла, ызы бла волонтер – медикле не зат керек болгъан сорардыла, ызы бла мычмай жумушну тамамайдыла. Бу огъурлу башламчылыкъны юсюнден «Волонтеры – медики» битеурессей жамауат къымылдауу Къабарты-Малкъарда регион белюмюню координатору эм Волонтер штабны башчысы Залина Кушова айтханды:

«Волонтеры-медики» белюмююзге бизни республикада 457 студент киредиле, ала медицина колледжни эм факультетни студентлеридиле. Тюз бусагъатда Волонтер штабда уа 203 адам болабыз. «Къызыуызга» сёлешгенле тюрлю-тюрлю адамладыла. Сёз ючюн, юйлерини къатында аптека жабылгъанла къайры

барырга, не этерге билмей, абызырайдыла. Бизни волонтерларыбыз не дарман керек эсе да жазадыла, сора шахарда ишлеген аптекаладан сатып аладыла. Бир-бир абаданла онлайн телеу этедиле, алай эте билмегенле уа кълдан кългъа берилде ахчаны. Дагыда бусагъатда юй-коммунал жумушла ючюн телеулене этерге да студентле болушадыла. Бек башы уа - бусагъатда «Биз – биргебиз» деген акцияны чеклеринде алтмыш беш жылдан таматалагъа аш жыйымдыкъла этедиле: ун, пиринч, бал туз, чёлпеу жау эм башха затла.

Биз барыбыз да ангылайбыз: волонтер-медиклени саулыкъларына кърккъуу барды, биз юйде олтургъан кезиюде ала шахарда ишлейдиле, къарыу сузлагъа болушадыла. «Жар – птица» кафе жандаурлукъ иш бла кюрешген жаш адамлага хакъсыз аш-суу бери, ачлай айланмасына деп. Бу кюнде Къабарты-Малкъар Республиканы битеу жамауаты биригип бир бирлерине болушады.

БАЙСЫЛАНЫ Марзият
Сурат авторнуду.

Назор

Сютден ашарыкъларга белгиле салыу кёчюроледи

Бизни къыралда сютге эм андан жарашдырылгъан ашарыкъларга борчул халда маркировка салып айтуунде келир жылга кёчюргендиле. РФ-ни Правительствосуну Председатели Михаил Мишустин тийишли бегимге алгъаракъда къл салгъанды.

Россельхознадзору Къабарты-Малкъарда эмда Шимал Осетияда Управленийсыны билдириуунде айтылгъан кёре, сют продукцияга маркировка салыу 2021 жылда биринчи октябрьден кеч къалмай башланарыккъды. Бу иш сынуа халда быйыл 30 муратдан башлап жылны ахырына дери бардырылыккъды. Сёз тазаланган сютден жарашдырылгъан ашарыкъланы бир кесегини юсюнден барады.

Хазырланыу

Бир зат да, бир киши да унутулмаз ючюн

Тырныаузда Къуилланы Къайсын атлы маданият юе орналган краеведение музейни ишчилери тюрлю-тюрлю байрамлагга, тарых кезиулеге, белгили кюнлеге эс бурмай къыймадыла, алагга жоралап, тобешуле, кёрмочле, жыйылула къурайдыла. Бизни аны директору Этезланы Фатимат бла бююнню ушагыбыз а жуукълаша турган бек сыйлы байрамыбызны – Уллу Ата журт урушда Хорламыбызны – юсюнденди.

-Фатимат Асхатовна, музейни отуларындан бири аскер махтаулыкга жораланынды. Ол къачан ачылганды, ага экспонатла, материалла къалай жыйылгандыла, аланы жарашдырыу бла кимле кюрешгенди?

Этезланы Фатимат.

-2002 жылда музей ачылгандан сора аны эки отуунда да шахарны бла Тырныаузу комбинатыны юслеринден алгынны музейден къалган экспонатла жыйышдырылгандыла. Бир жылдан а Хорламны кюнине аскер махтаулыкны залы да ачылады.

къатышханланы, Кавказы, Украинаны, Белоруссияны, кеп тыш кыралны да фашист зулмчулукдан азатлаганланы – юслеринден хапарлайдыла.

Кёрмочде эм багъалы затханы санайсыз?

-Аллайла кепдюле, болсада Тырныауздагы комбинатыны ишчиси, фронтда жоюлган Василий Иванович Малышевни

Аскер махтаулыкны залында.

дашларыны, урушну башка жигитлерини юслеринден материалла бергенди.

Суратчыла Юрий Каншаов, Гуданаланы Тахир да кёрмочюле жарашдырырга болушандыла. Алагга уа Сотталаны Шарпапий, Тебердиланы Азрет, Светлана Царенко, Наталья Давыденко, Людмила Тимошук себеплик этгенди.

Бююннюкде къаллай стендле хазырдыла, ала кимни эмда не затны юсюнден хапарлайдыла?

-Битеу да 600-ден аслам сурат, документ жыйышдырылганды, ол санда урушда къатышханланы саугалары, ол кюйсоз жылланы аскер кийимлери бла сауутлары да бардыла. Кеп стендени атлары магъаналарын кёргозтюр турадыла: «Ташла да унутмай гандыла», «Урушну жигиттерине махтау», «Эсгериню къабыргъасы», «КЪМР-де партизан къымылдау», «Кенделени, Былымны, Огъары Бахсанны ветеранлары». Ала Элбрус райондан тюрлю-тюрлю фронтлагга кетген жашланы – Брест къаланы къорулаганланы, Москва, Ленинград, Сталинград ючюн къазуатлагга

сурат альбому (1939-1942 ж.ж.) бек сейриди. Аны бизге жашы Владимир бергенди. Андан сора урушда жигитлиги бла айтылган Этезланы Зекерияны суратын айтырады. Аны уа музейге жуукълары саугалагандыла. Суратчы Гуданаланы Борис а аны тап халгга келтиргенди. Езденланы Мухтарны да урушну тюрлю-тюрлю кезиулерин кёргозтген суратларын белгилерге сюеме.

Къанлы урушну юсюнден хапарлаган дагъыда кеп сейир экспонатла бла материалла бардыла, аланы санап чыккъан бек кыйынды.

Кесигиз а мында къаллай ишле бардырасыз?

-Ала кеп тюрлюдюле. Бизге сабий садха жюрюгенле, школчула, студентле, туристле, буттиреледе жашаганла да келедила. Биз алагга экскурсияла къурайбыз, жерлешлерибизни юслеринден хапарлайбыз. Андан сора да, тюрлю-тюрлю кёрмочле жарашдырабыз, кишилликни бла эсгериню дерслерин бардырабыз, Уллу Ата журт урушда эмда аны жигитлерине жораланган тобешуле,

ингирле, жыйылула ётдорезибиз. Хорламны Байрагъыны копиясын районну окуу юйлеринде Махтаулыкны залында къуанчы халда беруу ахшы тереге айланганды. Эсгериню вахтасында сыйлы къалаурлукъ этюу да школчуланы келгендиреди.

-Сизге болушанла уа бармыдыла?

-Биз «Мемориал Эльбрус» излеу отряд бла байламлыкъ жюрютебиз. Аны келечилери бизге Элбрусда сермеше ёлген аскерчилени ёлюклерин излеу къалай баргъаныны юсюнден билдиргенлей турадыла.

Урушну эмда урунуу ветеранларыны совети, башха жамауат организацияла, «афганлыла» да бизни ишибизге себеплик этедила. Район эм шахар администрацияны башчылары, аскер комиссариатыны келчилери да бизни терк-терк жокълайдыла.

-Жангы экспонатла бла материалла уа болушмуудула?

-Жангы шартла, документле, суратла, башха затла да дайым къошула турадыла. Суратчы Езденланы Мухтар аскер тематикагга энтта да бир графика чыгармасын берирге айтханды. Дагъыда излеу отряд Минги тауда тапхан аскер кереклени бир кесегин музейге ётдорюр деп сакълайбыз. Элбрус районну партизан отрядына жораланган стэнд къурау муратыбыз барды. Бу ишде бизге Кенделенден партизаныны къызы Жабелланы Лида урулу болушукъ этеди.

-Улуу Хорламны 75-жыллыгына уа къалай хазырланасыз?

-Биз бу сыйлы кюннге жораланган ишлени былтырдан бери да бардырабыз. «Тау бийикликпене жигитлери», «Чыдамлыкны бла бушууну 900 кюнню», «Сталинград сермешге къатышхан жерлешлерибиз», «Ата журтну къоруулачула» деген темалагга тюрлю-тюрлю затла къураганбыз. Аллаи хар ишибизни кезиунде кёрмочле жарашдырабыз, документи фильмле да кёргозтебиз.

Окуучулагга бла студентлеге аланы окутуу программаларына бла жыл санларына кере экскурсияла, кишилликни, эсгериню дерслерин, тарыхны сагъатарын, Совет Аскерни ветеранлары бла тобешуулени къурайбыз.

Дагъыда «Улуу Хорламны къуанчы эмда бушууну», «Комсомолчула – Улуу Ата журт урушну жигитлери», «Эсбиздесиз, бушу этебиз», «Россейни жигиттерине махтау» деген темалагга кере тюрлю-тюрлю ишле бардырылыкыбыз.

Бу жол «Бир кечени – музейге» деген акцияны да Хорламны 75-жыллыгына атарыкыбыз. Искусстволаны школу, сабийлени бла жаш тёлону чыгармачылыкларыны арасы бла бирге гитчелени Улуу Ата журт урушну эмда аны жигиттерини юсюнден суратларын кёрмоч къурау умутубуз барды.

Бизге кепле жуукъларыны суратларыны копияларын беририни типеп келедила, «Ёлмосюз полкда» элтир ючюн. Музейде урушда къатышхан ахуларныны юслеринден бир шарт окуна табар умут бла келгенле да кепдюле. Биз аланы хар бирине да къолубуздан келгенге болушабыз.

Дагъыда, кёрмочлеге кеслери алларына къараргга сюйгенлени излемлерин толтура, хар темагга, экспозицияны юсюнден билдирюулени кенгерттирге мурат этебиз.

Ушакны Анатолий ТЕМИРОВ бардырганды.

Узакъ жыппаны ауазы

Тас болгъан эгечини хапары чыккъанды

Алгъаракъда биз сизге Жангы Малкъарда жашаган Хаджиланы Жабраил кечюнчюлюк жыллада узакъ Къазахстанда гитче эгечи Сапураны тас этгенини юсюнден билдирген эдик. Эсигизге энтта да бир салайыкъ, таулу къызчыкны хыйлалыкъ бла бир тиширыу урлап кетгенди. Бу хапарны юсюнден «Вопреки» проектни автору Хубийланы Марийка кесини инстаграмда akkaунтларында билдиргенден сора Сапураны излеуге саулай къарачай-малкъар миллет да къатышханды деге болуукъду. Орта Азияда бла Къазахстанда бююннюкде да жашап турган жуукъларына адамла, болушлукъ излей, жазып, сёлешип башлаган эдиле.

Алай бла Жабраилни къадарыны юсюнден билдириу Къазахстанны ара каналында чыккъан

«Сакъла мени» деген берууге да жетеди. Ала акъсакъл бла видеону беруулеринде кёргозтедиле. Андан сора Марийкагга Сапураны туудугу Бахтияр жазганды. Жаш айтханга кере, ыннасы ауушханы 10 жыл чаклы болады. Бу Жабраил айтхан хапарны уа ол алагга кеп кере айтханын билдиргенди.

Ызы бла Марийка Жангы Малкъарга атланып, аппагга эгечини туудукъларында хапар билдиргенди эм видеосвякъ къурап, эгечинден тууганла бла къысха ушакъ бардыры онг бергенди. Жуукълары уа, сау дуняда хал бир кесек алгынны болууна келгенлей, Жангы Малкъарга атланырыкларын билдиргенди.

ТАППАСХАНЛАНЫ Аминат.

Ююш къошуу

Энергетикле врачлагга билеклик этедиле

РусГидро компанияны Къабарты-Малкъарда бёлюму республиканы СПИД-ге эмда жукъгъан аруулагга къажуу эмда аланы профилактикасы жаны бла медицина арасына

дыла. Оператив ишчиле - токну чыгарыууга эмда сетлеге жибериуе жууаппыла - сменле бёлюноп къармашадыла. Техника службаланы графиклери да аланы адамлары бир жерде

беш миллион сом кечюргенди. Анда уа ол ахагга коронавирюс инфекциягга къажуулукъда хайырланылган ИВЛ-аппаратла, дезинфекция средстволары эмда дарманла сатып аллыкыдыла, деп билдиргенди компанияны пресс-службасындан.

Бу арада шендо республиканы районларындан бла шахарларындан COVID-19 диагноз бла саусузла багъыуну ётедиле. Аруу жайылып барган кезиуде медикле алагга кече-кюн демей къарайдыла.

Компанияны кесинде да ишни быллай халда бек сакъ болуп бардырадыла. Аны специалистлерини 81 проценти уруну борчларын юйлеринден тындыра-

аслам жыйылып къалмазча тюрлендиргенди.

Объектледе специалистлени бары да аруудан къоруулаган затла бла жалчытылынгандыла. Офиследе, производстволек макемлада хар кюн сайын дезинфекция бардырылмай къалмайды. Бу айны оналтынчысына бёлемле урунганланы арасында коронавирюсха бири да жукъмаганды.

Саулай алып айтханда, РусГидро бу кюнледе аны бёлюмлери болган регионлада медицина учрежденилагга башында сагъынылган затладан сатып алырга деп 100 миллион сом бергенди.

УЛАШЛАНЫ Мурат.

Жерлешперибиз тышында

Чемпион эм жетишимли тренер

Мени бюгоннюгю жигитим Огъары Малкъардан Улбашланы Назирни жашы Махмутду. Ол, Къабарты-Малкъар кырал университетни физика эм математика факультетин жетишимли бошак, кандидат диссертациясын да къоруулагъандан сора этген сайлауу бла жашауун байларга сыймегенин анылайды. Ауур атлетика бла бош кезиуде къорешген жашны мураты спортну бу тюрлюсюнде жетишимли болурга эди. Алай бла ол, Москвага атланып, анда жашауун жангыдан къурап башлайды. Бек биринчиден, Россейни физкультура, спорт, жаш тѐло эм туризм университетине киреди эм аны 2017 жылда жетишимли бошайды.

Ауур атлетикага 15 жылында келген жаш бюгонлюкде Россейни спортдан устасыды, Москваны 3 кере чемпионуду эмда былтыр пауэрлифтингден Европаны чемпионуде деген атха тийишли болгъанды. Спортну бу тюрлюсюнде биринчи кере залга киргенимден да жаратхан эдим. Биринчи магъаналы эришулеге уа 2007 жылда ЮФО-ну чемпионатын санайма. Анда мен спортну устананы кандидат болганма. Москвага атланганымда уа, баш муратым шахар команданы къауумуна тошерге эди да, анга жетишгенме», - дейди Улбаш улу.

Ара шахарда Олимпиада резервли сабий-жаш тѐло спорт школда да тренер болуп ишлегенди. Аны ишин

билгенине, анга толусунлай берилгенине бийик багъа бичгендиле анда. Ол сабийлени, абаданланы да юйретип тургъанды. Эки жыл мындан алгъа уа ауур атлетика бла профессионал даражада къорешуун къойгъанды. Болсада штангадан а толусунлай айырылмагъанды. Спортну пауэрлифтинг тюрлюсю бла бир жыл къорешгенден сора былтыр Европаны чемпионатына къатышып, анда «Становая тяга» дисциплинада 305 килограммны кѐторюп, чемпион болгъанды.

- Бек къууанганма къысха заманны ичине алай жетишим болдурагъаныма. Алай, жарсыуға, саныма чып тошгени себепли декабрьде «Сокольники» конгресс-кѐрмюч арада дуняны чемпионатына къатышалмай къалганма, дейди ушакъ нѐгерим.

Андан тышында да Махмут тренерлик иш бла да жетишимли къорешеди. Интернетде ол ишлеген клубланы бла, ол бардыргъан тюрлю-тюрлю турнирлени бла эришулене юслеринден кѐп билдириледи. Бюгонлюкде таулу жаш кюч спортда жангы ызланы сайлап, алгагъа сингер ючюн къорешеди. «Адам кюн сайын билимин ъсдорюрге керекди. Ансыз жарамайды. Москва улуу шахарды. Мында кесинги тас этмез ючюн, хаман алгъа барырга борчлудас. Эришмеклик бек уллуду. Башхаладан жарым атламга да арта къалырга жарамайды шѐндюгю заманда», - деп чертеди ушакъ нѐгерим.

«Норд» спорт-солуу арада тренерлик эте, ол «Адам бол» деген команда эришуле къурайды, ара шахарны районларыны арасында кюч бла байламлы турнирлени да ътдюреди. Махмутну ююмуна кѐре, спортну сыйсенг, жалаанда ол заманда табаса андан зауукълукъ. «Бир-бирле спорт кѐп ача келтиреди дейдиле. Мен айтырыкъ, хар усталыкъда, хар ишдеча, спортну да жорегинг бла сюрerge керексе. Ансыз боллукъ туйюлдю», - дейди ол.

Нальчикге Улбаш улу жылга бир неча кере келеди. Алай толусунлай къайтып калырга уа алыкъа сыймейди.

- Жарсыуға, манга Нальчикде муратларыма жетерча амалла жокудула. Ара шахар ол жаны бла бек уллу онгла береди. Былай алып къараганда, мен ары мындан самолѐт бла эки сагъатха жетип къалалама. Аны себепли жарсырча зат жокуду. Республикада солурга онгла болмагъанча игидиле. Мында болгъанымда, жууукъ-ахлуна да кѐржор бек сюеме, паркыбызда айланыу да болмагъанча хычыуунду, - деп чертеди Махмут.

Къайда да эр кишиге кеси жангылай жашау этген тынч болмайды. Махмутну да ал кезиуде мында биреу да сакълмай эди. Алай атлетге спорлада базалада жашагъан кезиуюнде аш-сууну юсюнден сагъыш этерге керек болмагъанды. Профессионал спортдан

кетгенден сора анга хар неге да кесине юйреннирге тошгенди.

- Мен кесим аш-суу хазырларга бек сюеме. Ол манга бир заманда къыйын кѐржонмегенди. Аны себепли артыкъ къыйналмагъанма, - дейди ушакъ нѐгерим.

Бош заманында уа малкъарлы жаш жолоучулукъга атланырга сюеди. Бютюнда бир да бармагъан жангы жерлени сайлайды. «Башхалыгы жокуду Россейдеми огъесе тыш къыралдамы. Жолоучулукъда башха миллетлени аш-сууларын да кѐржор онгунг болады. Дагъыда солуу конледе Москвада кѐп тюрлю кѐржючле, семинарла, тренингле да бардырыладыла. Аладан къыйсына сейиринг бар эсе да, къатышыр онг бериледи. Ол жаны бла уллу шахарлада жарсыу жокуду», - дейди Махмут.

ТАППАСХАНЛАНЫ Аминат.

САУЛУКЪ БЛА АРИУЛУКЪ

«Шѐндюгю эстетикалы медицина адамны сыфатын толусунлай тюрлендиралады»

- Анжела, сизни ишигизни ъзеге неведи?

- Биз адамланы сыфатларын тюрлендиребиз. Табийгъат берген ариулукъларын тас этмезге болушабыз. Бир-бирле сыфатлары артыкъ омакъ болмагъаны ючюн халкыны ичинде абызырап къаладыла, бирле уа кеси кеслерине бюсюрмегенлери ючюн не ишлерин, не энци жашауларын къураямайдыла. Бюгонлюкде эстетикалы медицина уа адамны сыфатын толусунлай тюрлендирип къояды.

- Бет терини тюрлюне алтын халыла салып, аны къарт болмазча этиу саулуку бузамайды?

- Бу операция этилгенде, пациент халыла этине сингнгенин сезмейди. Отуз-отуз беш жылдан сора адамны бет териси къартая, жыйырыла башлайды. Алтын халыла уа аны керекли формада тутарча «каркас» болуп къаладыла. Белгилисича, алтын адамга хата этмейди.

- Ариулукъ – ол неди деген соругъа башха ъмюрледе жашагъан адамла бир киби жууап берлик туйюл эдиле. Алай арсарлы болмай бюгонлюкде бир затны айтырга боллукъду: мардасыз семизлик бла ариулукъ бир бири бек келишмейдиле.

- Ол алайды. Битеу дуняда адамланы санындан жалаанда 38 процентини ауурлукълары келишмелли медицина мардагъа. Тиширула семирселе, кертмеге ушакъ къаладыла, эр кишиле уа – алмагъа. Саулукун юсюнден айтсакъ, «алма» болгъандан эсе «кертме» болган игиди, нек дегенде» къарында жыйылгъан жуу кѐржордеги эм къарындагъы органлага кереклисича ишлерге онг бермейди. Бел тѐгереклиги кѐкюрекни тѐгереклигинден уллу

Нальчикде эстетикалы медицина терк айнып барады. Къашларын, кирпиклерин, бурунларын, жаякъларын – хар затларын да тюрлендиредиле шѐндю тиширула. Алагъа эр кишиле да къошулуп башлагъандыла. Ариулукъ индустрияны юсюнден косметолог Эдикаланы Анжела бла ушакъ этгенбиз.

эсе, жуу мардадан эсе кѐпдю. Алмилени айтханларына кѐре, бел кѐкюрекден неча сантиметрге уллу эсе да, адамны жашауу анча сантиметрге къысхартылады.

- Кѐпле арыкъ болур ючюн ашмай тохтадыла. Ол тозюмдү?

- Терсди. Кюн сайын адамны санына-чархына 800 калорий керекди. Бу медицина марда бузулганлай, саулуку да бузулуп башлайды. Диеталаны тутхандан да магъана жокуду. Семирмезча, ма алай жашарга керекди. Физкультура кѐп къорешигиз; эрттен-кичкѐ кѐп ашагъыз, ингриде-эзе; экинчю кере кѐп ашагъандан ас, тѐрт-алты кере аз-аз ашагъыз. Салат, шпинат, хобуста, помидорла, нашала, алмала, кертмеле, арыкъ эт, чабакъ, сютден этилген ашла саулукугъа бек аламатдыла.

- Шѐндю электростимуляторну хайырланып, терк окуна арыкъ болурга боллукъду. Сиз а семирмезча, жашауугузну алай къурагъыз, дейсиз.

- Кертиси бла да, биринчи заманда шаугютлеге вибрация этиу бла къорешедиле, аны ючюн бираз жуу эрийди. Алай бираздан ала вибрациягъа юйренип къаладыла. Бирле стимуляторну сатып алып, юйлеринде хайырландыла. Алай этерге жарамайды. Сѐз ючюн, бюйректери ауругъан адамлада аурулары къыйын халга бурулуругъа боллукъду. Андан сора да, стимуляторла нервалагъа да хата тошоредиле. Кюн сайын чѐюк бла ишлеген шахтѐрланы кѐбюсю вибрация аурудан къый-

наладыла. Стимулятор жалаанда билимли врачны къолунда хайыр келтирликди.

- Массаж, электростимуляция, диетала да болушалмазликъ бек семиз адамла липосакция этедиле - врачла трубкала бла жууну тартып чыгарардыла. Бу операциядан сора адамга бир башха ауруу табып къоярга къоркъуу бармады?

- Жау, барды. Ол жуу эмболияды. Жауну тартханда, жуу клеткала венагъа тошюп, артада уа бир магъаналы органда тохтарга боллукъдула, сѐз ючюн, мыйыда. Ол бири. Экинчиси: целлюлиттери болганла липосакция этгенден сора целлюлиттери бютюнда кѐзге урунады.

- Сиз сыфатларын тюрлендиргенлеге не зат айтырга сюесиз?

- Косметологга барырдан алгъа башха тиширулада ол тамамлагъан ишге торлеп къарагъыз. Бюсюреймиз ол этген къашлагъа, жангы къашла тишируну бетине келишмеллиде? Ишигизде биреуну кирпиклерин жаратсагъыз, соругъуз, уялмагъыз, толу хапар билигиз. Бизни сыфатыбыз психикабызны халы бла байламды. Мен аны анылайма. Алай сагъыш этмей, адам бетинде бир затны да тюрлендирге керекмейди.

Бу материалны хазырлай туруп, Интернетде сыфатларын тюрлендиргенле жазгъанларын окугъанма. Аладан бири липосакция этген тишируду, аны сѐзлери, оюму бла газет окуучуланы

шагъырей этерге сюеме:

«... Ахыр он жылда мен анама бек ушакъ къалганма: белим анамдача, аны эгечлериндеча, семиз болгъанды. Кѐп диеталаны кѐрдюм - болушмадыла. Эрим: «Санга неге керекди операция, ансыз да манга бек ариу кѐржонесе», - дей эди. Мени жапсары ючюн айтмай эди ол сѐзлени, кертиси бла да анга ариу кѐржонгеними сезе эдим. Кесиме уа ариу кѐржонмейме... Алгъын сыфатымы къайтарырга сыйгенме. Анализлени береме: аланы санына электрокардиограмма бла къананы СПИД-ге тинтиу киредиле. Операция эки сагъат баргъанды. Къарынымдан эки бла жарым килограмм жууну тартып аладыла. Мен наркозну хайырындан бир зат да билмегенме. Экинчи кюн саныма къарагъанымда, титиреген эдим: болгъаным кѐгерип, къаралып.

Бир талай кюнден ишге чыкъдым. Ауур затны кѐторюрге, хыны теберге жарамай эди. Хар ийикъдан операциядан сора ызларым адан-аз эслене бардыла. Белим а жаш заманымдача болгъанды. Кесими дунягъа жангыдан туугъанча сеземе. Омакъ жыйрыкъларымы биыгъа кийип башлагъанма. Мен ариума. Кесиме бюсюрейме. Насыплым».

БАЙСЫЛАНЫ Марзият.

Бипаирну

Почтагъа операторла керекдиле

«Россейни Почтасы» къарул учреждениы тамамлагъан жумушлагъа сурам ъсе баргъаны бла байламла анга къошакъ халда ишчиле керекдиле. Бюгонлюкде компания саулойдя къырлада беш мингден аслам адамны алырга хазырды, деп билдириледи аны КЪМР-де бѐлюмюню пресс-службасындан.

Операторланы бла почтачылары кѐбюсю Москвада, Санкт-Петербургда, ол санда Къабарты-Малкъарда керекдиле. Аланы борчларына тѐлеулене жыйы, мобил почта-касса терминалла бла ишлеу киреди. Сѐз ючюн, аслам заманны солурга тошгенлеге да экинчи ишгеча чыгарга жарайды.

Жангы алынганланы айлыкълары заманында тѐлениркиди, усталыкларын ъсдорюрге эм энци график бла ишлерге онг тапдырылыкды. Бир тюрлю соруулары болганла бу телефон номерге хакъсыз сѐлеулерге боллукъдула: **8 800 200 28 84**.

Миллет хазнабыз

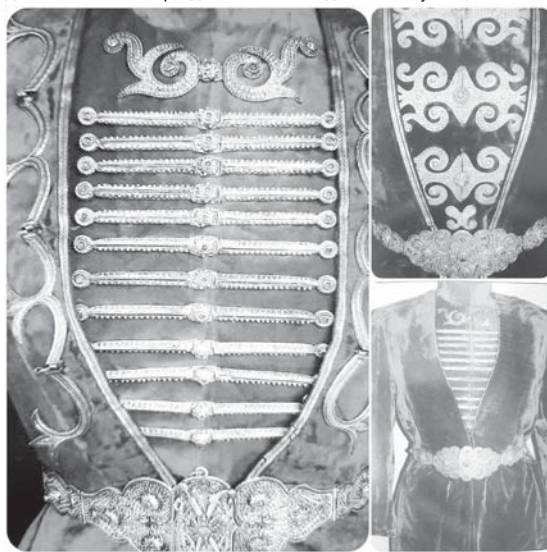
Юс эм аякъ кийимлерибизни энчиликлери

Малкъарлылары бла къарачайлылары аякъ эм юс кийимлери тюзледе жюриген къоншуларыкыладан башарак болганды. Нек дегенде таулада жашау бир кесек къарыу да, кюч да излейди. Юс кийим да анга кере.

Ата-бабаларыбызны алып айтханда, ала териден этилген чабырланы бла чарыкъланы жюригенди. Эр кишилерибиз алааны ичлерин челеуден толтургандыла. Ол къургакъ ханс аякъны терлетмей тутханды. Сёз ючюн, академик Залиханлары Михаил «Мени ююм Эльбрус» деген китабында челеуно дарманлыгы да болганын эсгертеди.

Чабырладан ёргесине уа ышымла неда месле кийгенди. Алааны башлары инчик тюбюнде тохтагандыла эм баучукъла бла къысылгандыла. Алай бла алааны ичлерине къар тюшмөгенди. Уучула алааны тышларындан дагыда кенгликлери жарым сантиметр болган тери сеткала кийгенди. Ала не бузда, не суулу кырдыкда учмазгъа себеплик этгенди. Андан сора да, ата-бабаларыбыз, таугъа тебирегенде, шережелени да хайырлангандыла. Ала бузда учмагандыла. Биргелерине дагыда мужралары да болганды.

Миллет кийимбизни юсюнден Анна Кузнецова кесиди.

ни къарачай-малкъар халкъны чыгъармачылыгына аталган китапларында болмагъанча толу эм тынгылы жазганды. «Алан къапталла Ташлы-Тала, Къарт Джурт, Даргавса, Махчеса деген эллени тийрелеринде табылгъан шыякылада бар эдиле. Чепкен да бу миллетни адамларыны кийими болганды. 18 ёмюрде байлада аны тышындан хаух атылган, женглери да жырылган дженгеиз (къарач.) да кийилгенди. Чепкенге 19-чу ёмюрно алында орусла «черкеска» деп къойгандыла.

Эр кишиле аны териден этилип, тюрю-тюрюлю кюмош керекле бла жасалган бел бау бла жюригенди. Алгъада уа хазыр орунлагъа окъла салгандыла. Таулуну кийимини бир кесеги башлыкъды.

Хёмюрде жашагъан Ибн Фадлан кёчюнчю тайпаланы юслеринден жазуларында алааны эр кишилерины ийилген жюн башлыкъларын бла кийимлерин белгилейди. Бизни халкъда анга «гебенек» дегенди. Заман бара-баргъанда, ол жамычыгъа бла башлыкъгъа юлешингенди. Ол эрттегили кийимни аты гебен деген сёзден къураганды, биринчи къараганлай гебенге ушагъаны ючюн. Кавказ халкълары араларында да ол кенг жайылганды. Дюгериле анга «джебен», гюржюле «гванабаки», абхазлыла уа «агубанек» дегенди.

Тиширйу чепкенни юсюнден айтханда, ол да аны санын чертип, белинде жабылганды. Андан энишгесини этеклери

кенгине кетгенди. Кесигиз эслеген да болурсуз суратлада озган ёмюрно жарымына дери миллетибизде толу адам хазна болмагъаны. Тиширйулары беллерине уа къыз заманларындан окъуна сакъ болгандыла деп айталлыкъбыз.

Алгъын, бюгюнлюкдеча, аяулугъа, тойгъа кийиллик жыйрыкъны багъаракъ къумачладан тикгенди. Ол кеси да кюмош бел бау эм тойме бла жасалганды. Алааны да бир-бирлери алтын суу ичирилгенге болгандыла. Чепкенни кереклерине кере тиширйу къолайлыгын эм къаллай тукумдан чыкыгъанын анылагандыла. Бу сиз суратда кergen жыйрыкъ 19-чу ёмюрде Холамда жашагъан Шауаланы юйорюнюкюдо. Тоймеден бла бел баудан сора да, жыйрыкъны ёрге жаны кюмош окъала бла жасалыпды. Аллайгъа мен кесим биринчи кере тюбюме. Нек дегенде окъаланы алтын

эм кюмош бетли халыладан этип болгандыла.

Жаулукъну юсюнден айтханда, ол да хар таулу къызы кийимини бир кесеги болганды. Тиширйу аны къалай къысханы бла эрде болганын бла къалганын билип къойгандыла. Андан сора да, къарачайлы эм малкъарлы къызылары байыракъларыны окъа бёрклери да болгандыла. Алааны да ариу инжиле неда кюмош минчакъла бла жасагандыла. Бёркно тышындан а чилле жаулукъ къысылганды.

Тоймелеге бла бел баулагъа энци эс белюрчады. Ала хар юйорюно да байлыгы эдиле. Андан къызына ёте баргандыла. Кёчюнчюлюк жыллада бу эки керекни биргелерине алагъан тиширйуларыбыз сабийлерин ачлыкъдан алааны сатып алай къутхаргандыла.

ТАППАСХАНЛАНЫ Аминат.

Эллерибиз чамчысыз, оюнчусуз да болмагандыла. Бюгюнлюкде да бардыла ётюрюкюно да кертиге ушатханды, керексизни да керекли этгенле, адамлагъа акъыл къошханды, таурухлары эсде къалгандыла, сёлери ныгышлада, тойлада айтыла, телюден-телюге ётгенле.

Кёп жыл мындан алда бир тау элде Жаттай деп тынч, огурулу киши юйорю, юйдегиси бла жашаганды. Ташдан ишленген тюплю, башлы юйю, узун хал-жарлары къойдан, тууардан топпа-толу. Кесини да къатын алып заманлары оза тургъан юч жарагъан жашы - Хасан, Мухтар, Халим.

Не айтдыраса, ишчиле, биченчиле, малчыла, тютюнлери, аракълылары болмагъан. Санларында, сыфатларында да адам сылтау тапмаз. Не соккур, не чолакъ тюйюл. Кенг жаурунлула, иничекбелле, бирча къарамыйкълыла. Къысхасы, хайт деген, къызыла умут этген жашла.

Быланы жаланда бир шарайыплары барды: къатын алып, юйдегили болмай, заманларын оздура тургъанлары. Ата-ана, жууукъ, ахлу, оноу этип, жазда алайыкъ деселе, жашла болжалны кюзге кёчюре, кюзге деселе уа, къышха ата, жылларын алай бла ётюре бардыла. Аладан умут этип тургъан къызылары кёбюсю, бирер жерде юйор къурап, сабийли болуп жашайдыла. Была уа жерлеринден тепмейди.

Элни ангынды уа Сегазиланы Къасым жашаганды. Бирле айтдыла: «Аны юч къызы бар эди». Башхала уа: «Угъай, тёрт къызы болганды. Ол заманга таматалары эрдеди, къалгъан

лары уа юйде»,-деп. Къалай-алай эсе да, атлары сагъынылган кишилени бирлерини юч жашы, экинчилерини уа къызлары боладыла.

Бир жол, экинди бола, Къасым акъ башлыгын да белине къысып, гүлоч таягын да къолуна алып, кюнюм жаны таба тебирейди. Кюн чууакъды.

Сандырауукъдан да чыгъар бир акъыл сёз

Жолда адамгъа тюбеп, бираз хапар айтхынчы, къарт сюеклини жиликлерин жылытады. Жолукъгъанларыны кими бла къысха хапар айта, кимине къургакъ салам бере, къарт кюнюмюны ныгышына жетеди.

Акъсакъалла лахор эте турадыла, туудукъла уа алларында ашыкъ ойнайдыла. Чамчы Осман да алайдады. Аны алайда болганына Къасым артыкъ ыразы болмады. Къаты бла ётюп кетсенг окъуна уллу, гитче дегени жокъ, ол бир чам жыр такъмай, сандырамай къоймаз. Сюймейди Къасым аны, ненча адамны чий жерчиклерин эслеп, эл жомакълыкъ этгенди ол. Хар ким да андан къоркъуп, чамчы болган жерде кесин тап жюриюторге кюрешеди.

Къасым, адамлагъа салам берип, алайдадан терк кетер акъыл этди. Алай ол сунганча бол-мады. Османны тили тутулса эди. «Алан, тебенги, не айланаса, не жюриюсе, не жумушунг

барды бу тийрени адамына? Кёпден бери да булут басып, къуруда жаун жаууп турган элибизге кюн тийдирдинг».

Къасым ичинден: «Аллах юйюн къуруттурлукъ, не акъыл бла сора болур?»-деди. Алай жумушун айтды:

«Къарт эшегим жардан кетгенди. Малчыкъларыма кырдык келтиралмай

къалгъанма. Эшек сатып аллыкъ эдим. Кеси жаныбызда соргъанма, жожду. Эшек сатхан адам излей келгенме.

Адамла, бир бирлерине къарап, сагъышха къалдыла. Тынгулауна Осман бузду:

«Оллахий, билген этгенча, бек тап окъуна келгенсе. Алайда Жаттайны юч гырайты барды. Тюзюлей анга жет. Андан башха, бу тийреде анча эшеги болганыны мен билмейме. Ары-бери бара айланмай, анга тюбе. Ол санга угъай демез.

Ныгыш къартла мыйыкъ тюплеринден ышарадыла. Алай Къасым аны эслемеди. Хапарын эшитгенлей: «Бу сандтайдан да бир акъыллы сёз эшитдим», - деп, жолну ол айтхан юй таба салды.

Жаттайны ёмюрде да болмаганды эшеги. Ат, ёгюз тутханга аны не кереклиси барды. Алай Осман айтхан «гырайта» башхала эдиле.

Къасым Осман жиберген юйге келгенде, аны иеси жашлары бла бичен къалай тура эди. Салам-келам болгандан сора, къонакъ юйюно исине:

«Ныгышда адамла гырайтыларын болганыны айтхандыла. Аладан бирин окъуна сатмазмы эдинг манга?»

Аны эшитген жашла, аталары да, тиллери тутулуп, дынг болдула да къалдыла. Бираз эс жыйгъандан сора аталары:

«Айтханынг Османны хапарына ушайды. Ант жетмесин анга. Ол сандырагъан этгенди. Мени аллайларым жокъдула,- деп, Жаттай, ариу айтып, Къасымны юйюне ашырды. Ол кюн андан сора иш тохтады. Жауарыкъ кюнча, мудах болду къарт. Жашларына: «Ма бу адам излеп айланганла сизсиз. Бетими жойдугъуз, эл жырлыкъ этдигиз», - деп, юйге кирип кетди.

Ингирде ол эгичин Лязиматны, тамата къарындашы Сахадинни чакъырды. Ючюсю да, бирге олтуруп, кёп оюуладыла. Сора эрттенгинде Лязимат бла Сахадин Къасымлагъа тебиредиле.

Бир ыйыкъдан Жаттайны тамата жашы Къасымны бир къызын алды. Жыл да озгунчу, бирси къарындашла да къалгъан эгечлини юйлерине келтирдиле. Энди Къасым да эшек керекли болмады. Хар жумушун да киеулерни этеди. Жаттай да муратына жетди. Жашлары, ариу эгечлини алып, огурулу юйюрге къурагандыла.

Алай бла сандыракъсы Османны хайрындан бир къауум адам насыпларын тапдыла. Сизде уа бармыдыла аллай сандыракъчыла?

ОСМАН улу Хыйса.

Эски сурат

ХАЙМАША ЖАЙЛЫКЪДА

Бу сурат Хаймаша жайлыкда герпегежчилени кыошларынды алыннганды. Анда колхозну сауулган, кысыр маллары да тургандыла. Малчыла кеслерине бичен да ишленди.

Аллай күнледен биринде районну артистлерини кыаууму келгенди кыонакыга. Аланы араларында белгили жырчыбыз Улбашланы Аздор бла уста сыбызгычы Атабийланы Мазан болгандыла.

Ала, тепсеп, жырлап, малчыланы кёллерин кётюрюп кетгенди. Суратда сол жанындан биринчи Улбашланы Аздорду. Тепсей турган эр киши уа Атабийланы Мазанды. Ала экиси да дунияларын алышхандыла. Жаннет ахлулары болсунла.

Сурат жетмишинчи жылланы ортасында алыннганды.

ОСМАНЛАНЫ Хыйса.

КОНКУРС

Туристле Бурмабутну жомакылы табиьгатладан бирине санайдыла

Ючкекен элни тийресинде Бурмабут (Бермамыт) тауну ариулугу бла Россейни болмагъанча сейир жерлерин ачыклагъан конкурсда ючюнчю болганды.

Tvil.ru сервис Космонавтиканы кюнуне жоралап бардыргъан эришуде бек жомакылы эм «космослу» табиьгатта туристле Волгоград областыдагы Эльтон кёлню санагъандыла. Аны ючюн 31,15 процент кыол кётюргенди.

Экинчи тизмеде Кърымдагы «Марсианское» деген кёл орналгъанды (22,95%). Соорууга кыатышханланы 14,75 проценти уа Бурмабутну тийресин тийишли кётюргенди Россейни бек ариу жерлеринден бирине.

Кертиси бла да, Гитче Къарачайда орналгъан Бурмабут тау жухланы кётюрюге кюн сайын кеп

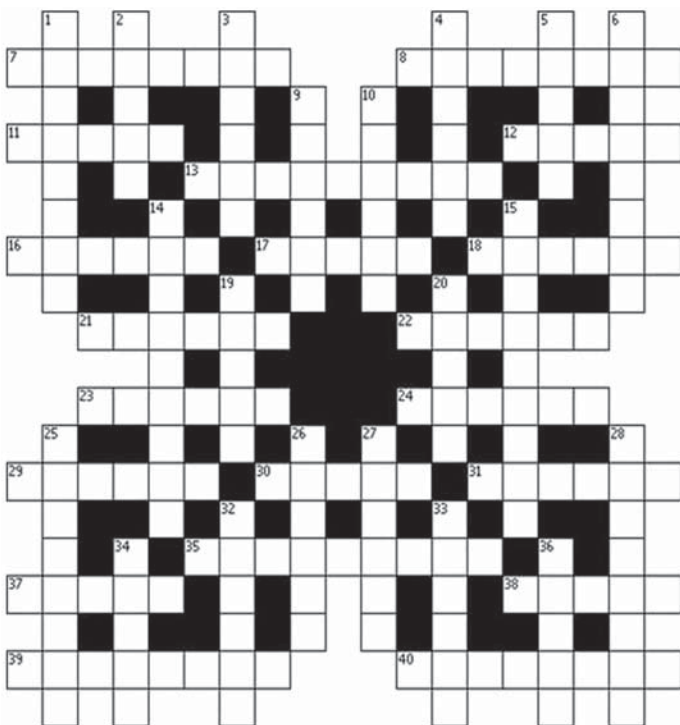

адам барады. Кеслерини демэнгиликтери бла ала адам улуну эсинде кыаладыла. Быллай сейир ат а анга аны таулары адам бутлагъа ушаш соелгенлери ючюн берилгенди.

Аны ызындан конкурсда Алтайдагы Кызыл Чина таула бла Челябинск областыдагы Къарабаш шахар орналгъандыла.

КЪАСЫМЛАНЫ Аминат.

СЁЗБЕР

ЭНИНЕ: 7. Тюш анасы. 8. Таулу эл. 11. Кюйдюрген ханс. 12. Юйде жангы жууук. 13. Жерни жанларын кётюртген зат. 16. Эски жырда бир кыз аны аллына кыараргъа чакырады. 17. Буз тау. 18. Окъа эм чиле халыладан ариулукыга этилген зат. 21. Кыяма кюн соруу этиллик майдан. 22. Кызыл дарман кётетли юлкую. 23. Эртте аны бла мыдык келтиргенди. 24. Эски хапар. 29. Бек иги. 30. Ичиндеги тётюлмезча, гыбытны бучагына кийирилиучю агъашчык. 31. Оноучуну айтхан жумушу. 35. Оздуруп махтау. 37. Эртте аны бла аш кыангагъа эт салгъандыла. 38. Эрттеги таулуну байлыгы ала бла ёнчеленгенди. 39. Дарман ханс. 40. Аны мыдыхны юсюне салып, гыржын кыатдыргъандыла.

ЁРСИНЕ: 1. Жакълау. 2. Алгъа-

ракълада жюрюген темир ахча. 3. Эрттеги таулула аны бла кыан алгъандыла. 4. Бизге уруш бла чапхан кырал. 5. Аны кётсенг, жер сорма дейди. 6. Адамны санында сюекге ушагъан кыаты зат. 9. Чалынган жерде чыкыган жангы кырдык. 10. Уллу ит. 14. Къара шинли адам. 15. Сюрюуде жюрюялмагъан ырахын мал. 19. Будай ёсген жер. 20. Мифледе жюрюген, ауанасы юсюне тюшген адамны бай этген кыанатлы. 25. Кимге да ариу тилек эте айланыучю адам. 26. Кючлю, тётюмлю ат. 27. Жылтырауук багъалы таш. 28. Ол битимни боза этгенде да хайырлангандыла. 32. Эрттен жулдус. 33. Затдан кыарам алалмай туруу. 34. Ууак урлук себилген гитче бахча. 36. Сабий кылыксызлыкны бир тюрлюсю.

ГАЗЕТНИ 42-чи НОМЕРИНДЕ
БАСМАЛАНГАН СЁЗБЕРНИ ЖУУАПЛАРЫ:

Энине: 7. Бештамак. 8. Сандырак. 11. Китап. 12. Гысты. 13. Мамметтир. 16. Хасаука. 17. Азатлык. 18. Жырна. 20. Думала. 21. Лагман. 22. Бачама. 23. Арыкыла. 25. Кытыу. 29. Ирикчат. 31. Ышармыш. 33. Махачкыла. 35. Орман. 36. Балык. 37. Шыбырдау. 38. Кыжылдау.

Ёрюне: 1. Тамерлан. 2. Отлау. 3. Хатлама. 4. Балтика. 5. Тыйын. 6. Жантайыу. 9. Алмалы. 10. Батман. 14. Бурмача. 15. Бармакыла. 18. Жасак. 19. Алжу. 24. Арсарлык. 26. Ышхара. 27. Ыйкыла. 28. Сылтыран. 30. Трамай. 31. Ыйлыгыу. 32. Батыр. 34. Таулу.

Учредительле: Къабарты-Малкъар Республиканы Парламенти бла Правительствоосу

Баш редакторну орунбасары
ТЕКУЛАНЫ Хауа

РЕДКОЛЛЕГИЯ:

АТТАЛАНЫ Жамал
(баш редактор)
ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат
(баш редакторну орунбасары),
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис
(жууаплы секретарь),
ТРАМЛАНЫ Зухура,
МУСУКАЛАНЫ Сакинат,
ТИКАЛАНЫ Фатима,
УЛБАШЛАНЫ Мурат.

ТЕЛЕФОНЛА:

Редакторну приёмный - 42-63-01. Баш редакторну орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь - 42-66-85.
Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркинликлерин кыоруулау жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди.

Регистрация номер — ПИ № ТУ07-00118. Индекс - 51532

Газетни басмагъа «КъМР-Медиа» ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет «Издательство «Южный регион» ООО-ну типографиясында басмаланганды. Ставрополь край, Эссенуки ш., Никольский, 5а орам

Номерге графикге кёре 19.00 сагъатда кыол салынады. 20.00 сагъатда кыол салыннганды.

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН
ЧЫГЪАРГЪАНЛА:

Кучукланы Сафият, Кетечиланы Зульфия - жууаплы секретарыны орунбасарлары;
Теляланы Валентина - (1,2,3,10-чу бетле), Баллиланы Феруза - (4, 9,11, 12-чи бетле) - корректорла.

Тиражы 1452 экз. Заказ № 762
Багъасы 15 сомду.

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ
ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Налчык шахар,
Ленни атлы проспект, 5
электрон почтасы:
elbor_50@mail.ru